

HOGYAN MINŐSÜL A „KOMMUNISTA VEZÉREK” ÉS A LENIN-FIÚK KALAPLEVÉTELLEL VALÓ ÜDVÖZLÉSE A BÍRÓI FELELŐSSÉG SZEMPONTJÁBÓL?*

PÉTERVÁRI MÁTÉ

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. PÉTERVÁRI MÁTÉ

ADJUNKTUS

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

PETERVARI.MATE@JURIS.U-
SZEGED.HU

2022. szeptember 12.

Az I. világháborút követő gyors hatalmváltások okán a politika a társadalom minden rétegébe beszivárgott, így a korábban a pártpolitikai csatározásoktól távolságot tartó szférák, mint az egyetemi oktatás vagy a bírói szervezet,¹ sem tudták teljesen megőrizni érintetlenségüket. Jelenleg a Bács-Kiskun Megyei Levéltár iratanyagában megtalálható Kalocsai Királyi Törvényszék peres irataival foglalkozom, amelynek segítségével a magyar csődjogi gyakorlat felvázolására törekszem. E kutatások nyomán találkoztam Bakos Géza törvényszéki bíró nevével, akihez a bírósági ügyelosztás folyamánaként a csődönkívüli kényszer-egyezségek lebonyolítását és az ebben felmerülő vitás kérdések elbírálását rendelték. Az ő karrierútja kapcsán „bukkantam” a bírói felelősségre vonás eszközeként szolgáló fegyelmi eljárásra,² amely az említett bíró Tanácsköztársaság során végzett tevékenységét vizsgálta.

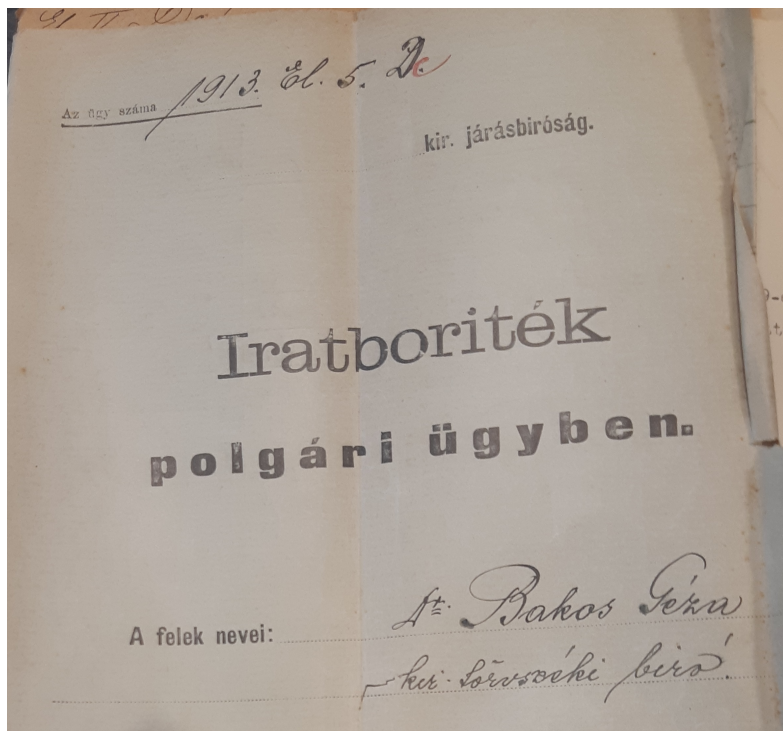
A Kalocsai Törvényszék ügyvitelét és ügykezelését 1919. október 5-én vizsgálta meg a Budapesti Kir. Ítéltábla, amelynek nyomán terhelő adatok kerültek nyilvánosságra Bakos Gézával szemben, így a „Budapesti Főállamügyészség” indítványozta a vele szembeni eljárást. Ennek következtében a fegyelmi jog gyakorlására jogosult Budapesti Kir. Ítéltábla vizsgálóbíróként rendelt ki az ügyben, azonban a bíró felfüggesztésére nem került sor.³

A tanúvallomások szerint ugyanis Bakos Géza a közalkalmazottak kalocsai szakszervezetének elnöki tisztét töltötte be a vizsgált időszakban, és a proletárdiktatúra alatt állandó kapcsolatban állt a diktatúra kalocsai vezetőivel, sőt a kommunista pártvezérek bizalmas ülésein is részt vett. Ezen túlmenően szállást biztosított az ellenforradalmi mozgalomnak leverésére küldött vöröskatonáknak, és saját használatra elfoglalta az egyik megüresedett kanonoki lakást. A kommunizmus bukása előtt pár héttel pedig egy Budapestről érkezett agitátornő, Csorba Mária által hirdetett nyilvános ülésen az elnöki emelvényen mint jegyző is közreműködött. Bírótársát, Laurisin Miklóst fenyegetően felszólította a munkástanács választásában való részvételre, majd ennek elutasító válasza után megtorlással fenyegette. Annak a gyanúja is felmerült, hogy a megszálló román hadsereg parancsnokának is felajánlotta vizsgálóbírói szolgálatait. Mindezek alapján a bíróság úgy vélte, okkal merülhet fel, hogy „a panaszlott bíró rokonszenvezett a

társadalmi béke és az addigi jogrendet felforgató mozgalommal és ezt külső tényekben is kifejezésre juttatta,”⁴ így elrendelte vele szemben a vizsgálatot. Ennek célja az volt, hogy eldöntse a hivatali kötelesség vétkes megszegése és a bírói hivatalra való méltatlanná válás megállapítható-e az adott esetben.

A fegyelmi vizsgálat nyomán a bíróság a vádak közül csupán a kanonoki lakás rekvirálását, a vöröskatonák elszállásolását, a való részvételt, valamint a román hadsereg parancsnokának a szolgálatai felajánlását nem tartotta megalapozottnak. A többi vádpont vizsgálata nyomán viszont arra a következtetésre jutott, hogy „e botrányos viselkedése által egyrészt oly szégyenteljes helyzetbe került, hogy a bírót megillető tiszteltetle és bizalomra többé igényt nem tarthat, másrészt pedig az a ténye, hogy a Magyarországi Közal alkalmazottak Szövetségébe -melyről tudta, vagy ha nem tudta bírói létére tudnia kellett volna, hogy szociáldemokrata alapon és politikai célok szolgálatában áll,- az 1869. IV. tc. 11§-ának tilalma ellenére belépett, majd a szélsőséges forradalmi irányú szociáldemokrata pártvezetőségben alelnöki tisztet, a teljesen kommunista irányú munkás-katona és paraszttanácsban pedig tagságot vállalt, a hivatali kötelességek vétkes megszegése tényálladékaiknak megállapítására mutatkozik alkalmasnak.”⁵ Ennek következtében elrendelték a közbíró általi vád alá helyezését és a nyilvános szóbeli tárgyalást.

A tárgyaláson bontakozhatott ki igazán a Bakos Géza által követett gyakorlat e vészerthes időszakban. A Tanácsköztársaság ideje alatt egyrészt valóban a közalkalmazottak kalocsai szakszervezetének elnöke volt 1919 márciusától, szoros kapcsolatot ápolt a kalocsai

dorban utasította a korábban bemutottaknak megfelelően a választáson való részvételre, még megtorlással is megfenyegette, aztán elmaradásakor viszont a választásról való távollétét tudatosan elhallgatta a szavazatszedő küldöttség előtt. A Tanácsköztársaság képviselőinek időszakos elűzésekor pedig ezt a kétarcúságot fokozva még a fehérgárda tagjai körében tisztí egyenruhában jelent meg és ellenforradalmi szerepvállalásával dicsekedett. A proletárdiktatúra bukásával a törvényes

direktórium tagjaival és Bruckner Mihállyal, a kalocsai direktórium szellemi atyjával, buzgón szervezte az 1919. május 1-ei ünnepséget, sőt a Szamuely vezette Lenin-fiúk és a kommunista vezetők Kalocsára való bevonulásakor a teljesen néptelen utcán kalaplevéve üdvözölte a vörösteror képviselőit. Ez azért keltett különös megütközést, mert ezen események mindössze egyetlen nappal voltak a vörösteror legsúlyosabb rémtette, a dunapataji vérengzés után.⁶ Ennek eredményeképpen a direktórium tagjává is meg akarták választani, de ezt visszautasította, viszont 1919 júliusában a pártvezetőség alelnökévé választották és a munkástanácsba is delegálták. Másrészről azonban a korábban említett agitáció súlyossá válásakor a jegyzői szerepköre ellenére elhagyta a gyűlést, baráti körben bírálta a Tanácsköztársaság túlkapásait. Emellett Várady L. Árpád kalocsai érseket bizalmasan értesítette a letartóztatásának veszélyéről. A kollégáját, Laurisint ugyan kioktató mo-

rend helyreállítására irányuló mozgalom élére állt, amelynek keretében felajánlotta szolgálatait a „fehéreknek” a kommunista összefogásánál, és valóban vizsgálóbíróként mutatkozott be a román parancsnoknak, akitől fegyveres erőt kért a vörösök letartóztatására. Emellett egy csendőrtisztnek tett feljelentése alapján még egy Pajtás nevű kommunista agitátort is letartóztattak és kivégeztek.

Mindezen információk alapján a következő következtetésre jutott a fegyelmi bíróság: „a vádlott eszmei közösséget nem vállalt a tanácsköztársaság elveivel, de könnyelmű, minden helyzetváltozáshoz alkalmazkodó természete és szereplési vágya meggyőződése ellenére is olyan állások elvállalására, és szerep betöltésére ösztönözte a proletárdiktatúra idejében, mely a romboló irányzat szolgálatával egyértelmű.”⁷ A hivatali köteleességek vétkes megszegését és a bírói hivatalra való

méltatlanná válást is megállapította a bírói tanács a terhére, azonban a „kétkulacsos” viselkedését inkább a javára írták, mivel így kommunisztikus meggyőződése nem volt megállapítható. Ennek okán 500 Korona pénzbüntetést mértek rá, amely csekély mértékét jól jelzi, hogy az 1259 Korona bünygyi költséget már az államkincstár viselte. A Tanácsköztársaságban való szerepvállalása okán viszont az úri kaszinót elhagyni kényszerült és a Katolikus Kör elnöki tisztségéről is le kellett mondania Kalocsán, amelyből azt a következtetést vonta le a bíróság, hogy a közbizalomra érdemtelenül vált a városban, így hivatalból való áthelyezését rendelték el az 1912:VII. tc. alapján.

A vázolt eset kapcsán mielőtt pálcát törnének a bíró bemutatott tevékenysége fölött

érdemes egy pillantást vetni arra, hogyan értékelte tevékenységét egy évvel később Bajzáth János, a Kalocsai Kir. Törvényszék elnöke. Bakos az áthelyezését követően ugyanis ügyvédi pályára kívánt lépni, amelyhez hivatalos bizonyítványt kért tőle. Az értékelt munkáját elismerő szavait a fegyelmi eljárásra is kitérve így zárta ugyanis a törvényszéki elnök: „Az igazsághoz híven ki kell emelnem, hogy Kalocsán és vidékén, mint talán sehol az országban, - olyan rendkívüli mértékben dühöngött a terror, hogy többé-kevésbé mindenki ennek hatása alatt állott.”⁸

Hivatkozások:

* Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-4-SZTE-28 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

¹ Szívós Kristóf: A Tanácsköztársaság után felállított

igazolóbizottság körüli vita a Budapesti Tudományegyetem jogi karán. Jogtörténeti szemle 2021/4. 37-39. p.

² MNL BKML VII.2.a. 1913 El. 5. Fgy. 28/1920

³ Uo.

⁴ Uo.

⁵ MNL BKML VII.2.a. 1913 El. 5. Fgy. 28/4/1920

⁶ Gellért Ádám: Temessétek élve a holttestek közé! index.hu (https://index.hu/techtud/2019/08/13/temessetek_elve_a_holttestek_koze/letoltés_ideje:2022.09.09.); Bődök Gergely: Vörös- és fehérterror Magyarországon (1919-1921). Doktori értekezés, Eszterházy Károly Egyetem, 2018. (http://disszertacio.uni-egeer.hu/54/4/Bodok_disszertacio.pdf, letöltés ideje: 2022.09.09.)

⁷ MNL BKML VII.2.a. 1913 El. 5. Fgy. 28/7/1920

⁸ MNL BKML VII.2.a. 1913 El. 5. Hivatalos bizonyítvány-Bajzáth János

Képek elérhetősége:

1. oldal: Iratborító Bakos Géza kir. törvényszéki bíró ügyében. A szerző saját felvétele.
2. oldal: Juhász Andor portréja, aki a fegyelmi bíróság elnöke a vizsgált ügyben
<https://images.app.goo.gl/gjScWjAqd3Hc8HqSA>
2022. szeptember 10.